

Przedpłata
wraz
z przesłką
pocztową
wynosi
5 zł. a. w.
rocznie.

ZWIĄZEK.

REDAKCJA
i
Administracja
we Lwowie
przy placu
Maryackim
1. 9.

Pismo tygodniowe.

Organ Związku stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych
wychodzi co Poniedziałek w objętości pół arkusza.

Nr. 13.

Poniedziałek, dnia 28. Kwietnia 1879.

VI. rocznik.

Treść. Galicyjski krajowy zakład hipoteczny. — Korespondencya z Drohobycza. — Rachunki towarzystw zaliczkowych za marzec 1879. — Ruch stowarzyszeń. Wydział Związku. Nowe stowarzyszenie. Curiosum. — Bilanse stowarzyszeń zarobkowych za r. 1878. Jasło. Łańcut. Przemyśl, kasa zaliczkowa. Rudki. Sambor. Tarnopol. Toporów. Zbaraż.

Galicyjski krajowy zakład hipoteczny.

Szczegółowe sprawozdanie z posiedzeń ankiety dla kredytu hipotecznego 16. i 17. grudnia z r. podaliśmy w nrach 43. i 44. „Związku“. W dalszym ciągu odbyła też ankieta posiedzenia w dniach 7. i 8. b. m., wszelako tym razem nie umieścimy sprawozdań szczegółowych z obrad, gdyż podały je już wszystkie dzienniki krajowe, a nadto sprawa cała weszła na tory, tylko pośrednio dotyczące interesów naszych stowarzyszeń.

Sprawa jednak projektowanego galicyjskiego krajowego zakładu hipotecznego jest tak wielkiej dla kraju doniosłości i wnikać może we wszelkie stosunki kredytowe kraju naszego, że nie możemy pominąć sposobności, aby uwagami, które nasuwa, nie podzielić się z szerszym kołem czytelników. Dla tego też pospieszamy do naszkicowania głównych zarysów naszego zapatrywania się na całą tę sprawę — zastrzegając sobie ogłoszenie w inny sposób szczegółowych nad tym przedmiotem studyów.

Prof. Dr. T. Pilat zajął się z polecenia ankiety wypracowaniem projektu do statutu dla krajowego zakładu hipotecznego, a za wskazówki służyć mu miały uchwały z grudnia z. r. Referent nie szczędził trudów, poczynił obszerne studia, zaznajomił się na miejscu z podobnym zakładem na Szląsku i przedłożył ankiecie 7. i 8. b. m. część swojej pracy; powiadamy część, gdyż opracować zdołał dopiero część I., II., III. i VII. statutu, a cztery inne części nie zostały jeszcze opracowane. Ponieważ jednak części już opracowane (utworzenie zakładu i jego zakres działania, pożyczki hipoteczne, listy zastawne, zarząd i nadzór) stanowią rdzeń statutu dla projektowanego zakładu, a z początkiem kwietnia spodziewano się zwołania Sejmu krajowego na maj, — przeto przyspieszono posiedzenia ankiety i przedłożono jej powyższy fragment statutu.

Pomiędzy posiedzeniami grudniowymi i kwietniowymi ankiety toczyła się w dziennikach politycznych i fachowych, już dość ożywiona dyskusya nad tym przed-

miotem, a jedna z Rad powiatowych (brzeska) zajęła nawet stanowcze w tej sprawie stanowisko — nie czekając rezultatu obrad ankiety. Widoczna więc, że sprawa jest piekąca i ważna.

W całej dyskusyi tak w ankiecie, jak i po za ankieta uwidoczniły się trzy wybitne kierunki:

jedni mniemają, że w odpowiedzi na zapytanie rezolucyi sejmowej, czy jest już na czasie założenie krajowego zakładu dla włościan — należy stanowczo oświadczyć: nie;

drudzy pragną odpowiedzi: tak, z dosłownem zastosowaniem się do pytania;

a trzeci odpowiadając: tak, życzyliby sobie, aby wprowadzono w życie prawdziwy bank krajowy, ile możliwości z jak najszerszym zakresem działania.

Aby ocenić, który z tych kierunków jest najwłaściwszy, należy ogólniejsze nieco zająć stanowisko. Punkt ciężkości bowiem całej sprawy w tém leży, czy pomoc publiczna (krajowa) i na rzecz jakiej warstwy społecznej ma być użytą ku organizacyi stosunków kredytowych w kraju. Na pytanie to teoria odpowiadać się zdaje przecząco, lecz w rzeczach takich teoria sama nie rozstrzyga. Monopole, cła ochronne i protekcyjne, składy publiczne i t. p. krępują wolny ruch przemysłu i handlu — a jednak nieraz zbawienne ich skutki błogosławią kraje. Kredyt, jako podaż pieniędzy jest także tylko handlem — handlem gotówką. W zdrowych stosunkach ekonomicznych powinien być ten handel wolnym, krępowany jedynie konkurencyą. Lecz zupełnie zdrowe stosunki ekonomiczne są zazwyczaj ideałem, niedosięgniętym prawie w żadnym kraju. Stąd też wszelaki przemysł i handel — a zatem i handel gotówką zbyt często wymaga pomocy publicznej, choćby jako regulatoru ruchu.

Że w naszym kraju pomoc publiczna staje się niemal na każdym polu konieczną, nie ulega wątpliwości. Obecnie zwróconą słusznie jest uwaga na potrzeby kredytowe ludności. Nie możemy się wprawdzie użalać na brak zakładów kredytowych, i owszem może ich już

i za wiele — ale w walce ogólnej z lichwą spostrzeżono, że kredyt udzielany przez krajowe zakłady publiczne jest tak co do wymiaru wysokości, jak i kosztów tytułem odsetek, prowizji, dyferencji kursu i t. d. niezdrowy i zgubny, bo zbyt często graniczący z lichwą. Okazało się następnie, że konkurencja nawet licznych zakładów kredytowych nie wystarcza, aby na korzyść odbiorców (publiczności) zniżyć u dostawców (zakładów pieniężnych) stopę procentową. Przyczyna tego zjawiska leży, zdaniem naszym, w znacznej części i w tej okoliczności, że zakłady nasze nie dążą obecnie do rozszerzenia zakresu działania, nie troszczą się więc o konkurencją — ponieważ zaś idzie im ostatecznie o interes akcyonaryuszów, więc też wyrobiła się pewna cięcha, urzędownie nie sformułowana, lecz rzeczywiście istniejąca solidarność wszystkich zakładów pieniężnych ku utrzymaniu jak najwyższej stopy procentowej, bez względu, że w całej Europie stosunki ekonomiczne wywołały już niższą procentów. Przykładu dostarczyć nam może w tym względzie jeden z najpoważniejszych w kraju zakładów bankowych, t. j. c. k. up. gal. akcyjny Bank hipoteczny. Gdyby akcyonaryusze jego zadawali sobie 6% zamiast 12½% dochodem od akcji, to wystarczałoby na to (nawet przy wyznaczeniu na inne cele 70.000 zł.) czysty dochód roczny 230.000 zł. — gdy zaś czysty zysk za rok 1878. wynosi 460.000 zł. więc pozostałoby dla klientów 230.000 zł., co wraz z oszczędnością na podatkach przy zmniejszonym dochodzie brutto, wpłynęłoby na obniżenie stopy procentowej przy mniej więcej 30 milionach, które ma bank ten w interesie, blisko o 1% rocznie. W ten sposób możnaby udowodnić we wszystkich naszych bankach i towarzystwach zaliczkowych, że przy większej wstrzeźliwości ze strony akcyonaryuszów i uczestników możnaby śmiało zniżyć w kraju już w drodze konkurencji stopę procentową od kredytu. W konsekwencji spadłaby stopa procentowa od lokacji, dochodząca dziś 7%, a czasem i 8%, a nie zehodząca zazwyczaj poniżej 6% — przynajmniej na 5—6%, co w dalszej konsekwencji obniżyłoby ogólną stopę procentową o dalszych 1—1½% tak, że niższa stopa procentowej do rzeczywistych 5½—6% przy hipotece, a 7—8% przy kredycie osobistym dałoby się z dzisiejszymi zasobami i przez dzisiejsze zakłady już przeprowadzić. Zdawałoby się to tęp łatwiejszemu, o ile dziś pieniądź lepszej lokacji w roli, realnościach, przemysle lub handlu nie znajdzie. Lecz daremnym jest wymaganie, aby ktoś mniejszym zarobkiem się zadawał, należy go więc do tego zmusić i takie też zadanie spełnić powinny usiłowania sejmu i ankiety hipotecznej, chociażby gal. kraj. zakład hipoteczny do skutku nie przyszedł.

Ponieważ więc uznano, że dzisiejsze zakłady kredytowe kraju naszego nie zdołały uregulować stosunków

naszych kredytowych w drodze wolnej konkurencji, przeto interwencji publicznej, krajowej nie zarzucić nie można. Sejm obecny obradujący prawie bez chłopów uważa za rzecz ambicyj swojej jak najwięcej zdziałać dla ludu wiejskiego. Oto czysto ludzka pobudka, dla której zajęto się przedewszystkiem stanem ekonomicznym t. z. mniejszej własności ziemskiej. Obok tego jednak rzeczywiście opłakany stan finansowy tego ludu musi zwrócić uwagę ludzi o dobro kraju troskliwych, zwłaszcza, że dla wielu materialnych i moralnych przyczyn widzimy w tym ludzie przyszłość kraju. Na innym miejscu miałem jednak już sposobność wskazać, że dobrobyt jednej warstwy społecznej bez dobrobytu ogólnego jest już dziś niemożliwy. W czasach feudalnych mogły na przekór zasadom ekonomicznym uprzywilejowane warstwy żyć i bogacić się pracą i nędzą niższych — lecz nigdy na odwrót, dziś zaś w obec zupełnej wolności w rozwoju ekonomicznym jedynie prawa zasad społeczno-ekonomicznych rządzić mogą i rządzą! Stąd też działalność dla kraju skuteczna musi być ogólną. Pojąłbyśmy mogli jedynie chwilową pomoc udzieloną rolnictwu, w kraju pracującym przemysłowo na export, a zaniedbującym rolnictwo, albo także chwilową pomoc, udzieloną przemysłowi w kraju, pod względem rolniczym uporządkowanym, a zaniedbującym przemysł ze szkodą własną. U nas jednak wszystko w upadku: przemysł, handel i rolnictwo — wszystko potrzebuje pomocy i opieki, bo nie dotrzymawszy kroku z postępem ogólnym pozostało w tyle a zatem, jak przewidzieliśmy, znajduje się w porównaniu z innymi krajami — w upadku.

Stąd też łączymy się z tymi, którzy nie doradzają, aby kraj założył wyłącznie chłopski bank bez względu już na to, że rzeczywiście taka instytucja powstałaby jedynie, aby ułatwić obecnemu c. k. u. Zakładowi kredytowemu włościańskiemu zlikwidowanie interesu i wycofanie się z honorem, przekazując nową instytucji w spuściznie, odium za skutki swego złego założenia i jeszcze gorszej gospodarki.

Z drugiej jednak strony nie uważamy, aby dotychczasowymi środkami i przez dotychczasowe zakłady, stosunki ekonomiczne, zwłaszcza kredytowe kraju naszego, dały się uporządkować. Złemu musi się zaradzić! Założyciele towarzystw zaliczkowych żywili nadzieję, że tym instytucjom przypadnie rola rozwiązania tego szczytnego zadania. Lecz pokazało się, iż nadzieje te nie ziściły się w zupełności — bo ziścić się nie mogły. Stowarzyszenia zaliczkowe szczególnie na ludność wiejską obliczone, zbyt prędko zatarły przy udzielaniu kredytu różnicę między kredytem ruchomym i nieruchomym dla ludu.

Zaczęto udzielać pożyczek długoterminowych, które się stały faktycznie ciężarem hipotecznym, chociaż w przebiegu znacznej części używano pieniędzy z tych pożyczek do

produkcji, melioracji — załatwiania dawnych grzechów, a może i dość często na konsumpcję. Pieniądze się wydało — czasem wróciły się z przychowku, lecz nie poszły na umorzenie długu, ale na inne cele — a dług pozostał.

W ogóle ze wszystkich dotychczas przeprowadzonych dyskusji jeden tylko Dr. Stan. Madeyski*) jasno określił zadanie towarzystw zaliczkowych dla ludu, wskazując w udzielaniu kredytu ruchomego ich pole działania, a szukając innego źródła dla ludowego kredytu nieruchomego.

Towarzystwa zaliczkowe nie mogą zaspokajać potrzeb kredytu nieruchomego, choćby dla najmniejszych ciał hipotecznych. Zapominanie tej wszędzie uznanej prawdy poczyniło już widoczne szkody w rozwoju stowarzyszeń. W całym ruchu stowarzyszeń uderza pewna niejednostajność organizacji tak poszczególnych stowarzyszeń, jakoteż geograficznego ich w kraju rozpołożenia. Lwowski „Związek stowarzyszeń“ stara się właśnie tę organizacją unormować, nie znajduje jednak poparcia ze strony Towarzystwa krakowskiego, które przed rokiem 1874. spełniało z potrzeby zadania takiego Związku, nie znajduje dalej Związek lwowski należytego poparcia ze strony autonomicznych władz krajowych — a na prowincyi walczyć musi w niejednym miejscu z nieuzasadnionymi uprzedzeniami, stąd też, choć Związek działał w tych okolicznościach olbrzymio wiele, przecież nie działał tyle, ile interes kraju tego wymaga.

Nie twierdzimy więc, żeby nie można naszym stowarzyszeniom zaliczkowym niczego zarzucić. I owszem, słuszne są zarzuty, że zbyt często postępują, jak wszelkie banki spekulacyjne, troszcząc się o wysokie dywidendy, nie deprymując jak należy stopy procentowej, że tu i owdzie są braki w zarządzie i organizacji, że tu i owdzie mają portefeulle nie pewny i mało wart i t. d. — wszelako one jedyne zdolne są poddać się rozkazowi kraju i wyłącznie jego interesom służyć. To powinna była ankieta hipoteczna wyzyskać, iść za zdaniem Patrona Pajączkowskiego, prof. Pilata i innych i w organizacją przyszłej centralnej krajowej instytucji wciągnąć stowarzyszenia zaliczkowe. Przyszły zakład będzie miał wiele do walczenia, powinien więc za wczasu oglądać się za zwolnikami i propagatorami.

Uchwały ankiety hipotecznej utrzymały się na stanowisku, jakie wskazał projekt Dr. Pilata, który pomimo zarzutu, że nie zastosował się do uchwał grudniowych, postawił całą sprawę najbliżej naszych przekonani.

Nie myślimy na teraz całego przechodzić statutu — ograniczymy się jedynie do I. i VII. jego części, które

zawierają zakres działania, organizacją i zarząd projektowanego zakładu. Te zaś części statutu nadają charakter właściwy całemu zakładowi — inne, wskazujące sposób załatwiania interesu, jako czysto techniczne, podlegają dyskusji innego rodzaju i mogą z czasem zupełnym ulegać przemianom, jakie wskaże praktyka. — §. 3. projektu przekazuje przyszłemu zakładowi cały interes depozytowy (wkładki oszczędności i rachunek bieżący), lombardowy, eskontowy i hipoteczny — na wniosek p. Pajączkowskiego rozszerzono lombard po za granice w Austrii używane, bo uznano również i warrandy za przedmiot zastawu, co w wysokim stopniu za zasługę projektu poczytujemy. Projektowany zatem zakład nie będzie czysto chłopskim bankiem, lecz bankiem krajowym we właściwym tego słowa znaczeniu.

Bo też czysto rustykalny zakład hipoteczny, tak specjalny, jak Towarzystwo kredytowe ziemskie dla większej posiadłości, nie ma racji bytu. Drobną własność ziemską nie jest z natury swą dobrą podstawką hipoteczną dla listów zastawnych, gdyż przedmiot zastawu jest zanadto rozdrobniony i po całym kraju rozrzucony. Zbyt częste subhastacje obniżają wartość, a przynajmniej cenę ziemi, stąd też charakter dłużnika hipotecznego nie jest tu tak obojętny, jak się zazwyczaj sądzi i dla tego nieporadność i złe narowy naszego włościanina również zachwiewają podstawy bytu każdego czysto włościańskiego banku. Dla tego nawet tą nazwą ochrzczony Bank włościański w Poznaniu w większej połowie inne robi interesy, niż hipoteczne z włościanami, a na ostatniem walnem zgromadzeniu doradzano zupełnego zaniechania udzielania pożyczek hipotecznych włościanom.

Lecz nie jest to jedyny wzgląd, dla którego pochwalamy, iż ankieta odstąpiła od myśli zalecenia wyłącznie rustykalnego banku. Kraj, biorąc inicjatywę w dostarczeniu ludności zakładów kredytowych, powinien ogólne zająć stanowisko, a przekonawszy się, jak u nas, że wszelki obrót pieniężny potrzebuje regulatora i opiekuna, powinien się nim sam stać. Jest to tem bardziej właściwe, o ile stosunki ekonomiczne wskazują szczególnie u nas na potrzebę ciągłego kontaktu wszelkich zajęć, wszelkiej pracy i działalności. Handel, przemysł, rolnictwo ba! nawet codzienne, domowe gospodarstwo we wzajemnej są od siebie zawisłości. I dla tego żałujemy, że w projekcie zapomniano o interesie przekazowym, na którym dziś zarabia rząd i obce banki, jak austro-węgierski, zakład kredytowy dla handlu i przemysłu i inne. Interes ten szczególnie wewnątrz kraju nie jest kultywowany, a zbawiennie oddziaływały nawet na zmysł oszczędności w kraju. Gdybyśmy się z wolna przyzwyczaili trzymać w pugilarzesie przekazy, zamiast banknotów, gdybyśmy się w drogę wybierali z asygnatami, płatnymi w różnych miejscowościach — wtedy nieraz brak banknotów powstrzymałby nas od

*) Krajowy zakład hipoteczny dla włościan. Kraków 1879.

Rachunki stowarzyszeń zaliczkowych

za miesiąc marzec 1879.

Tow. zaliczkowe w	S t a n b i e r n y															
	Udziały		Fundusz rezerwowy		Wkładki oszczędności				Pożyczki zaciągnięte							
	z końcem miesiąca		z początku miesiąca		Włożono w ciągu miesiąca		Wyjęto w ciągu miesiąca		Stan na początku miesiąca		Zaciągnięte w ciągu miesiąca		Spłacone w ciągu miesiąca		Stan z końcem miesiąca	
	złr.	ct.	złr.	ct.	złr.	ct.	złr.	ct.	złr.	ct.	złr.	ct.	złr.	ct.	złr.	ct.
Andrychowie	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Białej	11.405	95	1.229	—	19.900	70	1.631	49	1.754	97	19.777	22	8.400	2.800	3.100	8.100
Birczy	3.648	57	521	69	5.384	86	312	20	401	61	5.295	45	9.830	800	450	10.180
Bóbrce	2.428	44	708	39	4.226	92	381	31	16	—	4.592	23	8.690	1.900	1.850	8.740
Brzesku	44.807	43	2.300	—	65.522	56	2.344	52	1.062	47	66.804	61	—	—	—	—
Cieszanowie	12.934	16	613	50	5.409	28	1.207	—	26	40	6.389	88	—	—	—	—
Dąbrowie	25.630	54	8.366	98	—	—	—	—	—	—	—	—	11.296	63	7.495	70
Delatynie	10.874	08	827	85	5.161	98	160	—	266	32	5.055	66	9.500	—	—	9.500
Dobromilu	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Drohobyczu	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Glinianach	15.892	08	1.654	56	21.579	20	3.457	81	1.189	79	23.847	22	6.905	350	80	7.175
Gorlicach	61.736	09	5.592	17	58.823	38	2.654	77	7.337	54	54.140	61	41.153	80	6.412	57.246
Kołomyi	4.778	69	400	27	9.041	57	1.100	60	417	30	9.724	87	7.440	1.000	600	7.840
Komarnie	4.085	—	586	31	10.185	23	658	40	567	28	10.276	35	3.000	—	500	2.500
Limanowej	6.578	63	254	88	4.039	93	806	56	941	15	3.905	34	7.900	1.140	500	8.540
Lwowie	111.608	21	11.248	03	194.014	30	79.689	46	47.101	67	226.602	09	59.070	—	18.970	40.100
„ pocztowe	7.709	34	261	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2.460	1.000	—	3.460
Łańcucie	14.929	45	8.565	87	61.839	55	2.163	08	760	82	63.241	81	18.834	—	—	18.834
Makowie	686	65	183	—	1.827	40	1.240	28	17	18	3.050	50	—	—	—	—
Mariampolu	1.863	50	181	47	688	15	12	60	148	12	552	63	3.780	1.000	420	4.360
Mielcu	8.830	64	1.091	84	29.102	45	1.492	81	972	12	29.623	14	—	—	—	—
Milówce	367	50	262	—	506	21	121	—	—	—	627	21	—	—	—	—
Mościskach	10.627	15	2.923	76	11.804	49	646	50	1.294	12	11.156	87	14.200	2.550	2.600	14.150
Nowym Sączu	12.469	34	577	40	29.237	03	1.921	33	1.227	17	29.931	25	12.980	7.100	4.600	15.480
Oświęcimie	2.619	38	186	—	5.496	75	23	—	—	—	5.519	75	3.000	—	—	3.000
Pilźnie	479	50	148	—	846	30	—	—	83	—	763	30	—	—	—	—
Przemysłu (roln.)	27.405	19	2.817	99	88.650	33	9.548	09	2.437	32	95.761	10	28.160	5.100	8.160	25.100
Radziechow	7.678	30	1.028	—	17.840	81	1.931	—	1.539	75	18.232	06	13.000	1.000	2.000	12.000
Robatynie	7.427	33	1.528	—	18.310	12	906	82	1.316	11	17.900	83	6.300	—	—	6.300
Rozdole	4.413	48	563	42	2.103	49	435	76	201	50	2.539	25	5.200	—	—	5.200
Rudkach	4.619	30	640	88	3.587	68	1.077	80	287	19	4.378	29	6.900	1.000	1.200	6.700
Sieniawie	699	63	123	—	550	—	50	—	—	—	600	—	6.800	—	—	6.800
Sokalu	10.557	96	529	81	10.203	72	473	91	184	—	10.493	63	21.478	53	4.000	4.100
Sniatynie	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Stanisławowie	89.816	26	6.107	18	151.548	74	16.146	48	9.815	21	157.880	01	17.947	36	3.601	932
„ (odd. zast.)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	23.969	45	2.650	64
„ Sparr	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Stryju	1.689	57	131	—	2.104	04	7	—	440	—	1.671	04	4.000	—	200	3.800
Szczercu	1.983	97	468	84	1.092	53	159	47	6	—	1.246	—	1.658	—	—	1.658
Toporowie	8.106	50	1.427	07	8.048	68	62	37	522	67	7.588	38	—	—	—	—
Tarnowie	15.557	34	5.011	24	35.532	09	2.766	—	955	15	37.292	94	10.540	—	700	9.840
Tłumaczu	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tysmienicy	21.407	85	2.545	27	8.007	15	1.043	21	326	95	8.722	41	22.930	14	2.000	20.430
Wykotach	2.760	73	245	35	5.508	01	260	10	105	68	5.662	45	6.650	1.300	400	7.550
Zakliczyn	663	—	77	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2.700	—	—	2.700
Złoczowie	5.647	81	536	75	6.454	82	797	—	369	—	6.882	82	3.320	—	—	3.320
Zbarażu	12.044	50	2.074	48	2.879	59	570	—	369	80	3.079	79	12.724	89	1.130	13.654
Radomyślu	122	74	52	—	150	—	—	—	—	—	150	—	1.600	—	—	1.600
Kałużu	3.140	21	159	—	795	—	135	—	100	—	830	—	7.150	—	500	6.650
Skalacie	1.384	36	220	—	4	—	—	—	—	—	4	—	2.900	—	100	2.800
Żółkwi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Tow. zaliczkowe w	S t a n c z y n n y																	
	Odsetki		Reszta pozytywnego stanu biernego		Pożyczki udzielone								Koszta założ. rucho- mości i adm.		Reszta pozytywnego stanu czynnego		Gotówka	
	z końcem miesiąca		z początku miesiąca		Stan na początku miesiąca		Spłacono w ciągu miesiąca		Udzielono w ciągu miesiąca		Stan z końcem miesiąca		z końcem miesiąca		z końcem miesiąca		z końcem miesiąca	
	złr.	ct.	złr.	ct.	złr.	ct.	złr.	ct.	złr.	ct.	złr.	ct.	złr.	ct.	złr.	ct.	złr.	ct.
Andrychowie	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Białej	661	09	73	26	38.571	24	1.850	14	1.975	—	38.696	10	1.391	03	873	99	285	40
Birczy	1.233	60	152	07	19.280	85	1.643	—	1.932	—	19.569	85	784	97	630	70	45	86
Bóbrce	74	24	325	52	16.364	13	685	58	523	96	16.202	51	162	05	—	—	504	26
Brzesku	4.661	79	5.145	13	104.054	71	16.458	66	11.308	90	109.204	47	443	17	13.337	85	733	47
Cieszanowie	670	—	—	—	17.517	32	799	52	2.970	13	19.687	93	88	63	217	27	813	71
Dąbrowie	4.458	63	5.237	58	150.382	69	5.535	87	7.855	—	152.701	82	411	60	4.854	41	5.089	60
Delatynie	1.465	21	65	43	25.928	37	1.324	36	1.187	02	25.791	03	817	38	1.033	11	146	71
Dobromilu	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Drohobyczu	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Glinianach	3.725	50	1.521	41	48.972	—	2.819	97	5.551	—	51.703	03	774	84	1.221	90	116	—
Gorlicach	4.297	32	10.182	16	165.733	46	15.662	—	14.005	18	164.076	64	1.507	85	12.799	29	6.216	80
Kołomyi	883	05	73	65	21.292	30	4.677	36	5.705	—	22.319	94	23	—	810	09	547	50
Komarnie	2.484	81	226	50	20.130	19	1.612	87	1.065	—	19.582	32	149	16	91	19	336	30
Limanowej	552	49	44	20	17.917	65	401	18	1.876	09	19.392	56	295	81	—	—	187	17
Lwowie	6.939	83	8.740	75	385.041	30	75.451	23	76.176	79	385.766	86	4.744	74	1.679	47	13.047	84
„ pocztowe	816	68	3	30	10.693	84	1.445	50	2.738	—	11.988	34	213	99	—	—	47	99
Łańcucie	6.387	50	3.542	61	104.253	18	2.007	38	2.980	—	105.225	80	602	26	5.937	47	3.736	71
Makowie	275	81	—	—	855	—	—	—	2.961	—	3.816	—	324	75	17	20	55	21
Mariampolu	152	41	237	87	6.280	—	579	—	1.040	—	6.741	—	250	93	141	76	214	19
Mielcu	1.841	47	1.584	48	39.557	61	2.026	93	3.314	—	40.844	68	310	48	1.725	75	90	66
Milówce	—	—	—	—	738	28	—	—	432	84	1.171	12	124	48	67	88	35	37
Mościskach	278	23	2.317	61	40.598	57	4.265	75	3.747	—	40.078	82	629	—	374	75	371	05
Nowym Sączu	1.225	87	1.464	57	55.458	—	22.671	—	25.834	—	58.621	—	245	85	1.403	58	878	—
Oświęcimie	1.017	29	20	57	11.770	—	1.130	—	1.349	—	11.989	—	229	86	113	84	30	29
Pilźnie	153	83	3	72	1.285	—	470	—	410	—	1.225	—	265	41	—	—	57	94
Przemysłu (roln.)	5.325	53	3.553	03	150.967	73	33.021	96	34.732	—	152.677	77	622	21	2.932	21	3.730	65
Radziechow	993	15	1.881	60	40.330	30	2.182	70	2.530									

niepotrzebnych wydatków. I tu widoczna, że chcąc interes ten zorganizować w całym kraju należałoby użyć towarzystw zaliczkowych, któreby jak dziś urzędy pocztowe wszędzie z pewnymi ograniczeniami na takie asygnowaty banku krajowego wypłacać mogły.

Żeby jednak działalność krajowego zakładu była ogólną, użyteczną i popularną, należy czynność jak najwięcej decentralizować. Kraj powinien rzecz zainicjować, opiekować i kontrolować — lecz nigdy nie może sam, lub przez swoje organa, które inne mają przeznaczenie, zarządzać rzeczą, wymagającą fachowych, specjalnych sił. Na to zgodzili się najznakomitsi austriacy ekonomiści przy sposobności projektu państwowego zakładu hipotecznego (Reichshypothekenbank). Stąd też zdaniem naszym projekt ankiety za wiele zwala na barki Wydziału krajowego, który powinien być ściśle tylko władzą kontrolującą — zarząd zaś cały powinien być autonomicznie zorganizowany. We wszystkich naszych czynnościach w ostatnich czasach uderza jednak, że zapoznaliśmy zasadę prawdziwej autonomii wewnątrz każdej organizacyi. Nie przeczymy, że kierunek ten wywołał smutne z niejednej strony doświadczenia i przekonanie, że nam brak ludzi do przeprowadzenia każdej niemal sprawy. Pessimizm ten jednak nie jest uzasadniony. Brak ludzi zdolnych, chętnych i sumiennych jest rzeczywiście wielki — lecz pochodzi to stąd, że chęci nasze szybciej postępują, niż stosunki wewnętrzne zdążyć zdołają. Postęp u nas jest widoczny, lecz nam się jeszcze za małym wydaje, gdyż zbyt prędko pragnęlibyśmy stanąć u szczytu naszych życzeń. Stąd wyradza się z drugiej strony nieufność i chęć zagarnienia wszystkiego w swoje ręce, co nawet wtedy nie jest uzasadnione, jeżeli się ma silną wiarę w dobre swe własne zamiary.

Należało ankiecie zrozumieć, że usiłowania w stowarzyszeniach zaliczkowych są uczciwe, a czując w organizacyi ich i dotychczasowym rozwoju pewne niedostatki, należało nadać im opiekuna i regulatora z ramienia kraju w projektowanym zakładzie, któryby stał się dla nich zakładem centralnym. Żałować należy że pomimo uznania godnych usiłowań Patrona stowarzyszeń, p. Pajączkowskiego, nie wzięto w rachubę rezultatów ankiety kredytowej, która obradowała w dniach 3. i 4. grudnia z. r.

Gdyby projekt w §. 3. jasno był określił, że przyszły zakład ma być zarazem centralnym zakładem dla stowarzyszeń, wtedy byłoby się niejednej trudności w organizacyi zakładu uniknęło.

Korzyści zaś, jakieby stąd spłynęły na kraj i jego zakład centralny dadzą się streścić w następujących punktach:

1. zakład ten mógłby wyzyskać gotową już organizacyą, na zdrowych zrodzoną podstawach — wniknęłyby więc prędko w najodleglejsze kraje zakątki;

2. pozostawiłby obszerne pole, co jest nader ważne, ingerencyi miejscowej, zyskałby więc źródła, z którychby mógł czerpać bezpośrednio na miejscu potrzebnych informacji;

3. znalazłby w całym kraju chętne przyjęcie i trafiłby do przekonań najniższych warstw;

4. ułatwiłby i uprościł administracyą i wywołał łatwy, a szybki obrót interesów;

5. zabezpieczyłby lokalne, dla dobra powszechnego powstałe zakłady, od możliwych zboczeń, a tém samem zapewniłby dla kraju skuteczną ich działalność;

6. uwolniłby się od zbyt drobiazgowych, a dla wielkiego zakładu niewłaściwych interesów;

7. pozbyłby się balastu różnorodnych „honorowych“ komitetów, których niepraktyczność na wszelkich polach już poznaliśmy;

8. zorganizowałby ogólną działalność finansową na wielką skalę w całym kraju i stałby silnie nie tylko ogólną gwarancją kraju, ale ustawą z r. 1873. dostatecznie zabezpieczoną odpowiedzialnością lokalną.

Taki zakład śmiało zważy się mógł krajowym i objąć cały ruch pieniężny w kraju.

Nie kryjemy, że do przeprowadzenia tej myśli potrzebna jest stanowczość i odwaga — jako też silna dobra wiara. Lecz czas, byśmy przestali się wzajemnie podejrzewać, bo wkrótce stracimy wiarę i w siebie samych.

Nie potrzebuję wskazywać że przyjęcie tej zasady wywołałoby znaczne zmiany w projekcie, szczególnie zaś w VII. jego części.

Cały ustęp VII. statutu bowiem jest — przepraszamy za wyraz — zdaniem naszym zanadto biurokratyczny, nie przydatny dla zakładu pieniężnego. Ów aparat „radców dyrekcyjnych“, którzy wkrótce przestaną przychodzić na posiedzenia, owe komitety pośredniczące, wszystko to uczyni zakład tak ociężałym, że ledwo z miejsca ruszy. Również niejasne nam wymaganie prawniczej kwalifikacyi dla dyrektorów — wyjąwszy, że ma ona być tamą dla nepotyzmu. Lecz temu winny sposób należało zaradzić, aby do zakładu nie posyłano emerytów publicznych. Natomiast nie widzimy, jak przy wymaganych kwalifikacyach, pozyska się ludzi finansowo, kasowo i buchalterycznie wykształconych; jak zakład ten zdoła się rozwijać, jeżeli Dyrekcyja nie będzie zdolną właśnie w te strony czynności ze znajomością rzeczy wnikać.

Wszystkie te jednak szczegóły schodzą na drugi plan, jeżeli główne nasze zapatrywania znajdą odgłos w kołach dotyczących... lecz czy znajdują? wątpimy.

Dr. Alfred Zgórski.

KORESPONDENCYE.

Drohobycz, dnia 18. uwietnia 1879.

Donoszę Wam, że pewne grono osób krząta się tu około zawiązania drugiego Towarzystwa zaliczkowego w Drohobyczu, że jednak czynności swęj dokonuje z pewną tajemniczością — tak, że nie jest pewnem, czy w istocie już nastąpiło zawiązanie się nowego stowarzyszenia i tylko jest pogłoska, że odbyć się już miało walne zgromadzenie, wybory Dyrekcji i Rady nadzorczej — a to przy drzwiach zamkniętych w lokalu tutejszego Towarzystwa antimuzycznego, zwiącego się „Harmonią“. Tyle jest pewnem, że zorganizować chcą nowe stowarzyszenie i za właściwych motorów poczytani być mają były urzędnik kolejowy pan Edmund Solecki, były poczmistrz p. Jan Preisner, były suplent gimnazyalny p. Ksenofon Ohrymowicz (poseł włościański na sejm krajowy i członek Rady powiatowej) dalej były kupiec p. Józef Kunde, nareszcie niejaki p. Hrycan, syn tutejszego nadzorca aresztów, bez zajęcia zostający. Za sprawą tych Panów agitują między ludnością kilku takich mieszczan, którzy z powodu niepłacenia pożyczek w dotychczasowem stowarzyszeniu z onegoż wykluczeni zostali. Na całą tę agitacyą zwracamy baczną uwagę i możemy skonstatować, że ogół mieszczanstwa i przedmieszczan z nieufnością usuwa się od nowej sprawy, która szumnemi obietnicami wysokich pożyczek usiłuje być propagowana. Z tego cośmy tu przytoczyli wypływa, że nie jakaś, wcale nie istniejąca potrzeba, lecz tylko namiętność lub inne niejasne pobudki w tej sprawie rolę właściwą odgrywają.

Ruch stowarzyszeń.

Wydział Związku odbył posiedzenie dnia 26. b. m. Obecni: J. Pajęczkowski, Dr. T. Skałkowski, Dr. K. Mały, A. Żabicki, J. Ross; — ze strony redakcyi: Dr. A. Zgórski. Wydział przyjął do wiadomości sprawozdanie Dr. Zgórskiego z lustracyi Towarzystwa zaliczkowego w Busku i udzielił Patronatowi wskazówek, co nadal ma zarządzić. — Wydział zbadał sprawę reorganizacyi Towarzystwa zaliczkowego w Toporowie i wydelegował p. Żabickiego, aby imieniem Patronatu działał na walnem zgromadzeniu tegoż Towarzystwa dnia 9. maja b. r. — Wydział przyjął do Związku Towarzystwo zaliczkowe w Jarosławiu.

Nowe towarzystwo zaliczkowe. P. Szczepan Wicherek krząta się z polecenia Patronatu około założenia Towarzystwa zal. w Jaryczowie nowym (pode Lwowem).

Curiosum. Jeden z najgorętszych pracowników na polu stowarzyszeń krząta się około założenia towarzystwa zaliczkowego w pewnem miasteczku powiatowem. Sekretarz jednak tamtejszej rady powiatowej powitał tego gorliwego obywatela słowy: „Po co Pan tu przyjechałeś, szkoda Pańskiego zachodu — bo „my“ teraz niechętnie patrzymy się

na towarzystwa!“ — Oczywiście, że to nie powstrzymało usiłowań owego zwolennika towarzystw i mamy nadzieję, że powstanie w owem miasteczku towarzystwo, chociaż p. sekretarz i „my“ nie chętnie na to się patrzają!

Bilanse stowarzyszeń zarobkowych za r. 1878.

Jasło. Towarzystwo zaliczkowe. Rachunek strat i zysków. Straty: Koszta administracyi 1.034·06; procenta od długów Towarzystwa wypłacone 1.524·79; procenta od dłużników na r. 1879. pobrane 319·19; zwrot zysków tantiemy i dywidenda 889·76; zyski za rok 1878. 642·32. Razem 4.410·12. Zyski: Procenta od udzielonych pożyczek 2.999·27; zwrot kosztów administracyi 120·—; prowizya zwłoki 69·92; zysk od sukien 60·36; zysk za druki 5·70; zysk od maszyn 12·52; zysk z r. 1877. 1.142·35. Razem 4.410·12. Bilans. Stan czynny: Zapas gotówki w kasie z dniem 31. grudnia 1878. 3.623·46; zapas weksli w portfelu 23.402·98; przedmioty inwentarza po strąceniu wstępnego 612·83; zaliczki na koszta prawne niezrealizowane 90·73; procenta od długów Towarzystwa na rok 1879. zapłacone 10·—. Razem 27.740·—. Stan bierny: Wkładki 17.487·74; wierzyciele wekslowi 4.000·—; udziały 5.280·75; procenta na r. 1879. pobrane 319·19; zysk w roku 1878. 642·32. Razem 27.740·—. Ogólny obrót kasowy 158.222·22.

Łańcut. Towarzystwo zaliczkowe. Rachunek strai i zysków. Straty: umorzona należność remunerac. za r. 1877. 985·82; koszta administracyjne 878·61; koszta założenia i ruchomości 18·72; koszta zaliczek procesowych 16·50; do rachunku bilansu: saldo na r. 1879. 3.543·61. Razem 5.443·26. Zyski: odsetki 4.364·76; procent zwłoki za rok 1877. 1.078·50. Razem 5.443·26. Bilans. Stan bierny. Udziały 14.726·12; wkładki oszczędności 59.307·42; wierzyciele 15.834·—; procent za r. 1879. 2.962·17; proc. Wydziałowi powiatow. 158·40; fundusz rezerwowy 8.483·87; z rachunku strat i zysków 3.543·61. Razem 105.015·59. Stan czynny: Pożyczki 97.580·90; procenta zwłoki po dzień 31. grudnia 1878. 2.589·75; koszta administracyjne: a) za czynsz 75·—, b) za druki 107·59, c) za opał 16·26; koszta założenia i ruchomości 168·54; zaliczki procesowe 183·07; z rachunku lokacyi 3.172·—; z rachunku kasy 1.122·48. Razem 105.015·59. Ogólny obrót kasowy 201.686·66.

Przemysł. Kasy zaliczkowe rzemieślników i rolników. Rachunek strat i zysków. Straty: dopisane procenta i zasiłek 195·95; dopisane procenta 418·62; wypłacone i dopisane procenta 331·46; stemple i procenta 465·41; dywidenda z roku 1878 1204·30; rezerwa z roku 1878 363·33; koszta administracyi 660·7. Razem 3639·14. — Zyski: prowizya pobrana 3506·14; renta zysku 133. Razem 3639·14. Bilans. Stan czynny: Zaliczki udzielone 40266·65; gotówka 309·01. Razem 40575·65. Stan bierny:

Fundusz rezerwowy 2007·1; Udziały 17991·1; Fundusz inwalidów i wdów 5094·88; Fundusz oszczędności 8233·56; Obce kapitały 5300; Depozyta 1941·19. Razem 40575·65. Ogólny obrót kasowy 165.755·60. Liczba członków 281.

Rudki. Towarzystwo zaliczkowe. Rachunek strat i zysków. Straty: pokrycie kosztów administr. 543·78; różnica 513·76. Razem 1.057·54. Zyski: zwaga z rachunku procentów 1.057·54. Razem 1.057·54. Bilans. Stan czynny. Gotówka z końcem roku 1878. 279·54; pożyczki udzielone 15.140·66; procenta przenośne 352·58; zaliczki procesowe 22·15; wartość sprzętów i druków 40·— . Razem 15.834·93. Stan bierny: Udziały członków 4.202·27; wkładki na rachunek bieżący 2.541·34; pożyczki na weksle 7.100·—; procenta przenośne 473·18; procenta od weksli własnych i wkładek na rachunek bieżący 356·36; fundusz rezerwowy 600·83; dywidenda z lat poprzednich 47·19; czysty zysk 513·76. Razem 15.834·93. Ogólny obrót kasowy 60.102·— . Liczba członków 487.

Sambor. Towarzystwo zaliczkowe i przemysłowe. Rachunek strat i zysków. Straty: Rachunek towarów 326·63; rachunek sprzętów 18·89; rachunek druków 40·35; rachunek procentów biernych 6.341·64; koszta administracji 1.341·70; nadwyżka za r. 1878. 3.299·43. Razem 11.368·64. Zyski: Rachunek nieruchomości 425·75; udział w cegielni 115·20; rachunek procentów czynnych 10·569·35; rachunek prowizji 43·17; rachunek nadwyżki za rok 1877. 215·17. Razem 11·368·64. Bilans. Stan czynny. Pożyczki na hipoteki 2.656·99; pożyczki na zastawy 2.094·50; pożyczki na skrypta niehipotekowane 16.620·87; pożyczki na weksle 71.544·—; pożyczki na rachunki bieżące 21.430·36; rachunek nieruchomości 5.762·24; rach. towarów 1.507·79; udział w cegielni 1.395·15; rachunek sprzętów 170·—; rachunek druków 113·—; rach. procentów czynnych 1.402·98; rachunek procentów biernych 253·33; rachunek kasy 2.013·90. Razem 126.965·11. Stan bierny: Udziały 33.001·85; wkładki 57.532·31; fundusz rezerwowy 2.677·26; inni wierzyciele 29.013·02; rachunek procentów czynnych 632·22; rachunek procentów biernych 37·96; koszta administracji 771·06; nadwyżka za rok 1878. 3.299·43. Razem 126.965·11. Ogólny obrót kasowy 901.972·66. Liczba członków 298.

Tarnopol. Spółka rolnicza. Rachunek strat i zysków. Straty: Koszta administracji 8.534·44; czynsze za ubikację 1.703·69; asekuracje 668·—; podatki 162·69; zużycie worków 5.135·40; zużycie sprzętów i urządzeń 208·90; amortyzacja budynku 402·64; reperacje budynku 61·97; różnica kursu na monetach 1.605·35; różnica kursu na wekslach w obcej walucie 8·94; saldo zysk 2.297·72. Razem 20.789·74. Zyski: Zysk z komisowego 14.390·91; zysk na procentach 4.803·07; zysk na towarach drobnej sprzedaży 1.595·76. Razem 20.789·74. Bilans. Stan czynny. Gotówka w kasie 11.161·10; zaliczki na zboże

391.894·15; należności wekslowe 300·—; należności na rachunku komisowym 3.645·69; procenta zapłacone na r. 1879. 1.524·88; czynsze zapłacone na r. 1879. 685·06; inwentarz towarów drobnej sprzedaży 3.359·99; majątek towarzystwa nieruchomy 9.663·12; sprzęty biurowe i urządzenia 1.880·26; worki 11.982·20; monety 219·29. Razem 436.315·74. Stan bierny: Wkładki na rachunek bieżący 102.572·85; kwity wkładowe 121.182·32; weksle w obiegu 143.188·07; wierzytelności rachunku komisowego 44.236·60; wierzytelności towarów drobnej sprzedaży 1.042·07; procenta niewypłacone z d. 31. grudnia 1878. 2.599·87; kaucye 20·19; kapitał zakładowy 16.640·—; fundusz rezerwowy 2.536·05; nadwyżka jako zysk 2.297·72. Razem 436.315·74. Ogólny ruch kasowy 4.131.717·05.

Toporów. Towarzystwo zaliczkowe. Straty: odsetki od zaciągniętych pożyczek 630·74; koszta administracji przez rok 1878 wynoszą 658·73; zaległe procenta od zaliczek 681·15; saldo 1185·99. Razem 3156·61. Zyski: Odsetki od zaliczek za rok 1878 wynoszą 2629·99; prowizya zwłoki od późno wpłaconych udziałów za rok 1878 9·23; procenta zwłoki od zaliczek 416·44; zwrot wydatków administracyjnych 100·95. Razem 3156·61. Stan czynny: zostaje zatem 452 zaliczek nie spłaconych w kwocie 18540·93; odsetki od zaliczek po 31. grudnia 1878 zaległe 1019·23; pozostałość jako zapas gotówki z 31. grudnia 1878. 3·50; koszta sądowe zaległe 129·22. Razem 19692·88. Stan bierny: fundusz rezerwowy z końcem grudnia 1878. wynosi 1422·07; stan wkładek na udziały z końcem grudnia 1878. 8127·50; należy się 65 stronom z końcem grudnia 1878. 8384·69; odsetki od zaciągniętych pożyczek z 31. grudnia 1878. nie podniesione 197·75; zaległa dywidenda za r. 1877. 320·40; rezerwa podatkowa 54·48; dywidenda czyli czysty zysk do rozdziału 1185·99. Razem 19692·88.

Zbaraż. Towarzystwo zaliczkowe. Rachunek strat i zysków. Straty: procenta wypłacone 3778·82; procenta naprzód pobrane za r. 1879. 310·82; koszta administracji 1031·31; reszta kosztów założenia 47·25; 10% wartość inwentarza 42·38; czysty zysk za rok 1878. 1199·07. Razem 6409·65. Zyski: procenta pobrane 3894·35; procenta naprzód wypłacone za r. 1879. 153·95; procenta należące się po koniec grudnia 1878 2361·35. Razem: 6409·65. Bilans. Stan czynny: Gotówka z dniem 31. grudnia 1878. 165·40; pożyczki udzielone członkom na skrypta i weksle 28203·53; pożyczki udzielone członkom na zastawy 217; procenta na rok 1879. naprzód wypłacone 153·95; procenta należące się po koniec grudnia 1878. 2361·35; koszta procesu do zwrotu 394·31; wartość inwentarza po strąceniu 10% 381·42; kapitały ulokowane 40. Razem 31916·96. Stan bierny: udziały członków 12536·46; wkładki na rachunek bieżący 2792·59; wierzyciele weksłowi 12669·29; procenta na rok 1879. naprzód pobrane 310·32; fundusz rezerwowy 2045·48; fundusz podatkowy 363·25; czysty zysk za rok 1878 1199·97. Razem 31916·96. Ogólny obrót kasowy 122.556·66. Liczba członków 508.